

го, прокурора про накладення грошового стягнення, а й дає змогу в разі розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення перевірити відповідність викладених у ній висновків наявним у матеріалах кримінального провадження правовим позиціям слідчого судді, який постановив цю ухвалу, та учасників кримінального провадження, зокрема слідчого, прокурора, який заявив клопотання, й особи, щодо якої застосовано вказаний захід забезпечення кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Вапнярчук В.В. Зміст доказової діяльності суду у кримінальному провадженні / В.В. Вапнярчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 1. – Том 3. – С. 134–138.
2. Дехтяр О.Г. Засада безпосередності дослідження показань, речей і документів та її реалізація у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / О.Г. Дехтяр. – Одеса, 2013. – 231 с.
3. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05.04.2013 р. № 223-558/0/4-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13>.

КОВАЛЬЧУК С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник директора

(Прикарпатський юридичний інститут

Національного університету

«Одеська юридична академія»)

УДК 343.14

УЧАСТЬ СТОРОНИ ЗАХИСТУ У ФОРМУВАННІ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових і практичних основ участі сторони захисту у формуванні речових доказів. Із урахуванням теоретичних положень і судової практики визначається дієвість нормативно закріплених способів участі підозрюваного, обвинуваченого, їх захисника й законного представника у формуванні речових доказів.

Ключові слова: *речі, докази, речові докази, формування речових доказів, сторона захисту.*

Статья посвящена исследованию теоретико-правовых и практических основ участия стороны защиты в формировании вещественных доказательств. С учетом теоретических положений и судебной практики определяется действенность нормативно закреплённых способов участия подозреваемого, обвиняемого, их защитника и законного представителя в формировании вещественных доказательств.

Ключевые слова: *вещи, доказательства, вещественные доказательства, формирование вещественных доказательств, сторона защиты.*

The article is dedicated to the consideration of theoretical, law and practical foundations of defense side in formation of material proofs. Based on the results of the analysis of the theoretical positions and juridical practice the effectiveness of regulatory fixed methods of participate of suspect, accused, his defender and legal representative in formation of material proofs justified.

Key words: *objects, proofs, material proofs, formation of material proofs, defense side.*

Вступ. Закріплюючи змагальність сторін і свободу в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості як загальну засаду кримінального провадження (п. 15 ст. 7 і ст. 22 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)), законодавець надає стороні захисту право збирати докази (ч. 1 ст. 93 КПК України) і конкретизує його стосовно учасників кримінального провадження на стороні захисту в нормах кримінального процесуального закону, що визначають зміст окремих засад кримінального провадження (ч. 1 ст. 20 КПК України) та окреслюють процесуальний статус підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, його захисника й законного представника (п. 8 ч. 3 ст. 42, п. 2 ч. 4 ст. 42, ч. 3 ст. 43, ч. 5 ст. 44, ч. 4 ст. 46 КПК України). При цьому ч. 2 ст. 22 КПК України, визначаючи процесуальну рівноправність сторін кримінального провадження як одного з елементів змісту засади змагальності, надає їм рівні права на збирання речей, документів та інших доказів. Водночас нормами ч. 2 і 3 ст. 93 КПК України способи збирання доказів диференціюються для кожної зі сторін кримінального провадження, що свідчить про декларативний характер процесуальної рівноправності сторін у частині збирання ними доказів. Більше того, нормами кримінального процесуального закону сторона захисту не наділена повноваженнями щодо проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, у зв'язку з чим більш коректно вести мову не про збирання підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим, його захисником і законним представником доказів, у тому числі й речових, а про участь сторони захисту в їх формуванні.

Дослідженню процесуальних основ участі сторони захисту у формуванні доказів присвячена значна увага науковців. Зокрема, повноваження сторони захисту щодо участі у кримінально-процесуальному доказуванні аналізують у своїх працях О.А. Білічак, В.К. Волошина, В.А. Люліч, М.А. Маркуш, Н.М. Обрізан, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, О.Г. Яновська й інші вітчизняні та зарубіжні вчені. Водночас самостійні дослідження закріплених нормами кримінального процесуального закону повноважень сторони захисту щодо участі у формуванні речових доказів з урахуванням новел нового КПК України і сформованої на його основі судової практики не проводилися.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретико-правових і практичних основ участі сторони захисту у формуванні речових доказів.

Результати дослідження. У загальному вигляді способи участі сторони захисту у формуванні доказів визначені ч. 3 ст. 93 КПК України, аналіз якої дає змогу стверджувати, що підозрюваний, обвинувачений, його захисник і законний представник можуть брати участь у формуванні речових доказів шляхом:

1. *Витребування й отримання речей від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових і фізичних осіб.* Закріплюючи цей спосіб участі сторони захисту у формуванні речових доказів, законодавець передбачає можливість отримання нею від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових і фізичних осіб будь-яких речей, які мають значення для кримінального провадження, за винятком речей, вилучених законом із обігу.

Водночас у практичній діяльності витребування як способу формування доказів стороною захисту має декларативний характер, на що обґрунтовано звертається увага в юридичній літературі. Так, М.А. Погорецький відзначає, що «хоча ч. 2 ст. 93 КПК України й надає право стороні захисту на витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій, документів, відомостей, проте на практиці реалізувати це право є проблематичним, оскільки в багатьох випадках керівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інші службові, а також фізичні особи залишають запити захисників щодо витребування відповідних речей, копій документів та відомостей без задоволення, а інколи й взагалі не реагують на такі запити. При цьому належних гарантій реалізації зазначеного права захисника чинне законодавство України не передбачає» [1, с. 480–481]. Відсутність нормативно закріпленого механізму реалізації права сторони захисту на витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових і фізичних осіб речей, документів і відомостей і встановленої нормами закону відповідальності за порушення цього права призводить до його недостатньої дієвості як способу участі сторони захисту у формуванні доказів.

Як свідчать результати дослідження судової практики, у разі виникнення необхідності в отриманні речей і документів від органів державної влади, органів місцевого самоврядування,

підприємств, установ, організацій, службових і фізичних осіб під час судового провадження сторона захисту звертається з клопотанням про їх витребування до суду. Водночас судами такі клопотання розглядаються та вирішуються за правилами, передбаченими нормами кримінального процесуального закону для розгляду й вирішення клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, що додатково підтверджує декларативний характер витребування як способу формування стороною захисту доказів, у тому числі й речових. Так, Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська ухвалою від 17.02.2014 р. у справі № 199/407/14-к задовольнив заявлене в судовому засіданні захисником ОСОБА_2 клопотання про витребування з Комунального закладу «Дніпропетровська шоста клінічна лікарня» Дніпропетровської обласної ради оригіналів рентгенознімків ОСОБА_1 за 05.11.2013 р. і надав йому тимчасовий доступ та можливість вилучення з указанного закладу оригіналів рентгенознімків і первинної медичної документації ОСОБА_1 за 05.11.2013 р. [2]. Печерський районний суд м. Києва ухвалою від 12.09.2014 р. у справі № 757/7932/14-к задовольнив заявлене в судовому засіданні клопотання захисника ОСОБА_1 про витребування інформації, яка знаходиться в Печерському РУ ГУ ГУМВС України в м. Києві, та надав йому та/або обвинуваченому ОСОБА_2 тимчасовий доступ із можливістю її вилучення (здійснення виїмки) на паперовому носії, указавши в мотивувальній частині цієї ухвали, що «клопотання захисника з приводу витребування даних, які підлягають доказуванню в кримінальній справі, фактично є клопотанням про надання тимчасового доступу до речей та документів» [3].

2. *Ініціювання проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.* Відповідно до ч. 3 ст. 93 КПК України, ініціювання стороною захисту проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокуророві відповідних клопотань, які розглядаються в порядку, передбаченому ст. 220 КПК України. На відміну від витребування й отримання речей від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб, цей спосіб участі сторони захисту у формуванні доказів є більш дієвим, оскільки нормами кримінального процесуального закону чітко визначений механізм реалізації підозрюваним, обвинуваченим, його захисником і законним представником права ініціювати проведення процесуальних дій та як процесуальна гарантія його реалізації закріплений судовий контроль за законністю й обґрунтованістю постанов слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій (ч. 3 ст. 93 і п. 7 ч. 1 ст. 303 КПК України).

У юридичній літературі обґрунтовано відзначається, що ініціювання проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій не можна розглядати як спосіб збирання доказів стороною захисту, оскільки суб'єктами збирання доказів за клопотанням сторони захисту є слідчий, прокурор, які проведуть відповідну дію [4, с. 244–245]. Більше того, ініціювання проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій може розглядатися як спосіб участі сторони захисту у формуванні доказів виключно за умови проведення відповідної дії слідчим, прокурором.

Аналізуючи норми глав 20 і 21 КПК України в контексті дослідження способів збирання речових доказів стороною обвинувачення, автор статті вказував, що речі, які підлягають визнанню речовими доказами, можуть бути виявлені під час обшуку та огляду як слідчих (розшукових) дій, а також у ході таких негласних слідчих (розшукових) дій: 1) виїмки кореспонденції, на яку накладено арешт (ст. ст. 261 і 262 КПК України); 2) контролю за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України); 3) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України) [5]. При цьому огляд проводиться з метою виявлення й фіксації відомостей щодо обставин учинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 237 КПК України), тобто на початковому етапі досудового розслідування, коли сторона захисту ще може бути відсутня. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб (ч. 2 ст. 246 КПК України), тобто їх проведення зумовлюється необхідністю документування факту вчинення злочинного діяння. Як відзначає Є.Д. Скулиш, «негласність проведення слідчих (розшукових) дій виражається в тому, що вони здійснюються приховано не лише від осіб, злочинна діяльність яких документується, але й від усіх інших суб'єктів, що не приймають безпосередньої участі у її провадженні» [6, с. 109]. Більше того, ч. 2 ст. 246 КПК України закріплює вичерпне коло негласних слідчих (розшукових) дій, які проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів, зараховуючи до їх контролю за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України) і виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності ор-

ганізованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України). Отже, участь сторони захисту у формуванні речових доказів за допомогою досліджуваного способу, по суті, обмежується ініціюванням проведення обшуку й огляду (у тому числі й додаткового та повторного) як слідчих (розшукових) дій.

Водночас у судовій практиці наявні випадки, за яких стороною захисту й судом неправильно тлумачиться як коло слідчих (розшукових) дій, так і зміст ініціювання їх проведення. Так, Апеляційний суд Донецької області ухвалою від 09.09.2013 р. у справі № 255/10492/13-к скасував ухвалу слідчого судді Ворошиловського районного суду м. Донецька Донецької області від 28.08.2013 р., якою скарга ОСОБА_1 на постанову старшого слідчого СВ Ворошиловського РВ ДМУ ГУМВС України в Донецькій області від 02.04.2013 р. про відмову в задоволенні клопотання від 12.03.2013 р. про ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій – збирання доказів (документів) шляхом витребування, повернута заявнику, і постановив нову ухвалу, якою визнав указану скаргу ОСОБА_1 поданою у строки, передбачені ст. 304 КПК України, а матеріал направив до Ворошиловського районного суду м. Донецька Донецької області для проведення судового розгляду [7].

Стосовно інших процесуальних дій, окрім слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових), ініціювання проведення яких може здійснюватися стороною захисту шляхом заявленя клопотань слідчому, прокурору, то вони на сьогодні нормами КПК України не закріплені.

3. *Здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.* Закріплюючи наведений спосіб участі сторони захисту у формуванні речових доказів, законодавець надає їй можливість отримати будь-які речі, що мають значення для кримінального провадження, за винятком речей, вилучених законом з обігу. При цьому норми кримінального процесуального закону обґрунтовано не окреслюють кола таких дій, передбачаючи можливість отримання стороною захисту речей, що мають значення для кримінального провадження, за допомогою будь-яких незаборонених законом способів за умови формування шляхом застосування цих дій доказів, які володіють властивостями належності й допустимості. Аналізуючи цей спосіб участі сторони захисту у формуванні доказів, учені визначають примірний перелік дій захисника щодо їх отримання. Зокрема, В.О. Попелюшко вказує, що речі, які мають значення речового доказу, захиснику можуть як надаватися підзахисними, їх близькими, родичами та іншими особами, так і бути знайденими ним особисто, наприклад, під час обстеження місця події, ознайомлення з об'єктами, що зберегли на собі сліди події, при виявленні ознак документа, що водночас містить ознаки речових доказів, тощо [8, с. 393]. З урахуванням норми ч. 1 ст. 86 КПК України отримані стороною захисту докази підлягають визнанню допустимими лише за умови їх отримання в порядку, установленому КПК України, що обмежує можливості сторони захисту щодо виявлення й вилучення речей, які можуть бути визнані речовими доказами, виключно передбаченими нормами кримінального процесуального закону способами участі в їх формуванні.

У юридичній літературі висловлюються різноманітні пропозиції стосовно розширення прав сторони захисту щодо участі у формуванні доказів. Зокрема, у частині її участі у формуванні речових доказів ученими пропонується надати захиснику право проводити огляд місця події [9, с. 103; 10, с. 15–16; 11, с. 102], огляд житла чи іншого володіння особи за її згодою, огляд приміщення й території юридичних осіб за згодою їх керівних органів та огляд документів, що знаходяться у фізичних і юридичних осіб за їх згодою [8, с. 349–350], огляд предметів і документів у місці їх знаходження [12, с. 281], залучення детективів з метою розшуку речей і документів [9, с. 103–104; 13, с. 211–212; 14, с. 71–72; 15, с. 35; 16, с. 13]. З огляду на нормативне закріплення змагальності сторін як однієї із загальних засад кримінального провадження (п. 15 ст. 7 і ст. 22 КПК України) і надання стороні захисту права брати участь у формуванні доказів шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів (ч. 3 ст. 93 КПК України), указані пропозиції заслуговують на увагу. Водночас у практичній діяльності пропонувані вченими процесуальні дії, спрямовані на формування захисником доказів, можуть бути застосовані лише за умови їх закріплення у кримінальному процесуальному законі.

Дослідження судової практики дає змогу стверджувати про дієвість цього способу участі сторони захисту у формуванні речових доказів. Так, Апеляційний суд Хмельницького області ухвалою від 14.01.2013 р. у справі № 2218/26505/2012 (кримінальне провадження № 11-сс/792/5/13) ухвалу слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду від 27.12.2012 р. про відмову у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_2 на постанову слідчого про відмову в задоволенні клопотань у частині відмови у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_2 про визнання речовим доказом договору позики від 20.07.2000 р. скасував, а матеріали справи повернув для розгляду

в суд першої інстанції зі стадії прийняття скарги в цій частині. Хоча в мотивувальній частині вказаної ухвали й відзначається, що клопотання скаржника про визнання речовим доказом оригіналу договору позики від 20.07.2000 р. з розписками на звороті про передачу коштів належить, відповідно до положень КПК України, до слідчих (розшукових) дій [17], що не повною мірою відповідає нормам кримінального процесуального закону в частині визначення системи слідчих (розшукових) дій, проте суд із посиланням на норму ч. 3 ст. 93 КПК України вказав на право сторони захисту ініціювати проведення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів, у тому числі й шляхом заявлення клопотань про визнання речей і документів речовими доказами.

4. Тимчасового доступу до речей і документів. Крім наведених у ч. 3 ст. 93 КПК України способів участі сторони захисту у формуванні речових доказів, норми глави 15 КПК України надають їй право на підставі ухвали слідчого судді, суду ознайомитися з речами й документами, які знаходяться у володінні певної особи, та в разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом вилучити їх (здійснити їх виїмку). Хоча тимчасовий доступ до речей і документів нормами кримінального процесуального закону зарахований до заходів забезпечення кримінального провадження (п. 5 ч. 2 ст. 131 КПК України), проте в юридичній літературі він обгрунтовано розглядається як захід, спрямований на встановлення обставин кримінального правопорушення та збирання і збереження доказів [18, с. 258], захід, спрямований на збирання та перевірку доказів [19, с. 294]. Поділяючи позицію про доцільність зарахування тимчасового доступу до речей і документів до процесуальних дій, спрямованих на формування доказів, як самостійного способу участі сторони захисту у формуванні речових доказів, доцільно виділити вилучення речей і документів, які володіють ознаками речових доказів (їх виїмку), у ході здійснення тимчасового доступу до них.

З огляду на норми п. п. 5 і 6 ст. 164 КПК України коло речей і документів, до яких сторона захисту одержує тимчасовий доступ, визначається ухвалою слідчого судді, суду, де зазначається назва, опис та інші відомості, що надають можливість визначити речі та документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ, і розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначеній в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі й документи, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом. Отже, у ході тимчасового доступу до речей і документів можуть бути вилучені будь-які речі, які вказані в ухвалі слідчого судді, суду за умови наявності в цій ухвалі розпорядження про надання можливості їх вилучення, на що прямо вказується в ч. 7 ст. 163 КПК України.

У разі невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів вказані в ній речі можуть бути вилучені під час проведення обшуку. Так, ч. 1 ст. 166 КПК України закріплює, що в разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, який надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями КПК України з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів.

Результати дослідження судової практики свідчать про дієвість цього способу участі сторони захисту у формуванні речових доказів. При цьому суди дотримуються вимог ч. ч. 5–7 ст. 163 КПК України, які визначають підстави постановлення ухвал про надання тимчасового доступу до речей і документів, та за умови недоведення стороною захисту визначених указаними нормами обставин відмовляють у задоволенні поданих нею клопотань. Так, у справі № 642/1033/14-к (кримінальне провадження № 1-кп/642/207/14) захисник обвинуваченої ОСОБА_1 – адвокат ОСОБА_2 заявив клопотання про надання йому дозволу на тимчасовий доступ до речей для наступного надання на судово-медичну експертизу – мітли, що знаходиться за місцем проживання ОСОБА_1 за адресою: АДРЕСА_1. Беручи до уваги, що стороною захисту не доведено наявності достатніх підстав вважати, що вказана річ має суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні, не доведено можливості використання як доказів відомостей, що містяться в цій речі – мітлі, та неможливості іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цієї речі, Ленінський районний суд м. Харкова ухвалою від 19.05.2014 р. відмовив у задоволенні вказаного клопотання захисника обвинуваченої ОСОБА_1 – адвоката ОСОБА_2 [20].

Висновки. Проведене в межах статті дослідження дає змогу стверджувати, що сторона захисту вправі брати участь у формуванні речових доказів шляхом: 1) витребування та отримання речей від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ,

організацій, службових і фізичних осіб; 2) ініціювання проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; 3) здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів; 4) вилучення речей і документів, що містять ознаки речових доказів, під час здійснення тимчасового доступу до них. Водночас через недосконалість нормативного закріплення вказаних способів участі сторони захисту у формуванні речових доказів (зокрема відсутність механізму витребування та отримання нею речей, можливість ініціювання лише слідчих (розшукових) дій, відсутність переліку й порядку проведення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів, з одночасним визнанням допустимими доказів, отриманих у порядку, установленому КПК України) вони є недостатніми для ефективної реалізації стороною захисту права збирати та подавати суду докази. Більше того, визначені нормами ч. 3 ст. 93 і главою 15 КПК України способи участі сторони захисту у формуванні речових доказів є неспільномірними із закріпленими ч. 2 ст. 93 КПК України способами їх формування стороною обвинувачення, що свідчить про декларативність ч. 2 ст. 22 КПК України, яка закріплює рівноправність сторін кримінального провадження щодо збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів як елемент засади змагальності.

Список використаних джерел:

1. Погорецький М. Захисник – суб'єкт доказування на досудовому провадженні за чинним КПК України: проблемні питання / М. Погорецький // Актуальні питання державотворення в Україні : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2014 року) / ред. кол.: І.С. Гриценко (голова), П.С. Берзін (заст. голови), І.С. Сахарук (відп. ред.). – К. : Принт-Сервіс, 2014. – С. 480–482.
2. Ухвала Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 17.02.2014 р. у справі № 199/407/14-к (кримінальне провадження № 12013040630005136) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37273210>.
3. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 12.09.2014 р. у справі № 757/7932/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40431143>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : [науково-практичний коментар] / [відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко]. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.
5. Ковальчук С.О. Способи збирання речових доказів стороною обвинувачення / С.О. Ковальчук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14kosdso.pdf>.
6. Скулиш Є.Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України / Є.Д. Скулиш // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 618. Серія «Правознавство». – 2012. – С. 108–114.
7. Ухвала Апеляційного суду Донецької області від 09.09.2013 р. у справі № 255/10492/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33460341>.
8. Попелюшко В.О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В.О. Попелюшко. – Острог, 2009. – 502 с.
9. Алейников Г. Про надання права самостійної діяльності адвоката-захисника по збиранню доказів у кримінальному процесі України / Г. Алейников // Право України. – 2002. – № 10. – С. 100–105.
10. Варфоломеева Т.В. Криминалистика и профессиональная деятельность защитника / Т.В. Варфоломеева. – К. : Вища школа, 1987. – 151 с.
11. Доронін І.М. Документи як вид доказів у кримінальному процесі України : [монографія] / І.М. Доронін. – К. : Видавець Паливода А.В., 2006. – 144 с.
12. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України : [підручник] / В.М. Тертишник. – К. : А.С.К., 2003. – 1120 с.
13. Білічак О. Проблеми участі захисника у збиранні доказів на досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень / О. Білічак // Jurnalul juridic national: teorie și practică. – 2014. – Iunie. – С. 208–213.
14. Старушкевич А. Детективна діяльність в Україні: поняття, суб'єкти, напрями правового регулювання / А. Старушкевич // Право України. – 2004. – № 12. – С. 71–75.
15. Фріс П.Л. Реформа кримінально-процесуального законодавства в контексті забезпечення прав особи / П.Л. Фріс // Нові Цивільний та Кримінальний кодекси – важливий етап кодифікації законодавства України : матеріали науково-практичної конференції / ред. кол.: В.Д. Басай (гол. ред.) та ін. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 29–35.

16. Яновська О.Г. Правові гарантії діяльності адвоката-захисника у кримінальному процесі України : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / О.Г. Яновська. – К., 1997. – 19 с.
17. Ухвала Апеляційного суду Хмельницького області від 14.01.2013 р. у справі № 2218/26505/2012 (кримінальне провадження № 11-сс/792/5/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28717148>.
18. Кримінальний процес : [підручник] / [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
19. Гловюк І.В. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження, спрямований на збирання та перевірку доказів / І.В. Гловюк, С.В. Андрусенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 293–297.
20. Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 19.05.2014 р. у справі № 642/1033/14-к (кримінальне провадження № 1-кп/642/207/14) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38736535/>

ЛУСКАТОВА Т. О.,

ад'юнкт кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЩО СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО

Стаття присвячена встановленню видів судових експертиз, що переважно призначаються під час кримінальних проваджень у зв'язку з учиненням умисних тяжких тілесних ушкоджень, які спричинили смерть потерпілого, і визначенню їх специфіки з окресленням кола питань, що виносяться на розгляд експерта.

Ключові слова: *судова експертиза, тілесні ушкодження, види досліджень, питання експерту.*

Статья посвящена установлению видов судебных экспертиз, которые преимущественно назначаются при проведении уголовных производств в связи с совершением умышленных тяжких телесных повреждений, повлекших смерть потерпевшего, и определению их специфики с описанием круга вопросов, выносимых на рассмотрение эксперта.

Ключевые слова: *судебная экспертиза, телесные повреждения, виды исследований, вопросы эксперту.*

This article is about types of forensic examinations that are assigned mainly during the criminal proceedings in connection with premeditated grievous bodily harm causing death of the victim, and the definition of the specific delineation of the range of issues considered by an expert.

Key words: *forensic examination, injury, types of research, questions to the expert.*

Вступ. Судові експертизи, котрі призначаються під час розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, мають велике значення, оскільки з їх допомогою одержують і закріплюють докази, які можна отримати тільки експертним шляхом. Висновки спеціаліста нерідко сприяють правильній кваліфікації, висуненню та перевірці обґрунтованих слідчих версій, підвищенню ефективності тактики проведення слідчих (розшукових) дій, встановленню конкретних причин і умов, що сприяли вчиненню протиправного діяння.

